

MUZEUM REGIONALNE w JAŚLE

wystawa

KRAKÓW - WARSZAWA DWA SPOJRZENIA

**Ignacy Pinkas
Józef i Franciszek Gazda**

Wystawa czynna
maj-czerwiec 2016 r.

Muzeum Regionalne w Jaśle
38-200 Jasło, ul. Kadyiego 11; tel. 134462359
www.muzeum.jaslo.pl

Ich spojrzenia są tak zbliżone, że uwieczniona przez nich budowla nakłada się w identycznej perspektywie. Tą bliskość spotkania malarza i fotografa unaocznia pamiątkowa pocztówka przygotowana przez Muzeum, w której fotografia i malarstwo olejne przenikają się wzajemnie tworząc jeden spójny obraz, rzeczywistość, w której realne postaci uwiecznione na pocztówce i te stworzone ręką malarza, przemierzają się swobodnie między dwoma światami.

Kolekcja prac przedstawiających powtarzające się i wspólne dla obu technik motywy uzupełniona została także innymi dziełami o tematyce warszawskiej i krakowskiej. Chcąc zaś wyjść poza suchy rytm „olej – fotografia”, zebrano na ekspozycji możliwie różne techniki: litografię, szkic, akwarelę i pastele.

I. Pinkas: Widok na krakowski barbakan, pastel

Uzupełnieniem wystawy są fotografie, dokumenty, oryginalne szklane negatywy, drewniana paleta Pinkasa, aparaty fotograficzne z epoki. Wystawa jest jednocześnie wypełnieniem woli Pani Marii Wolnej, pasierbicy I. Pinkasa, która podarowała jasielskiemu muzeum ponad 200 prac artysty, wyrażając życzenie, by upowszechnić jego twórczość. W bieżącym roku mija 20-ta rocznica daru Pani Marii Wolnej.

„KRAKÓW – WARSZAWA: DWA SPOJRZENIA”

to wystawa prezentująca prace pochodzącego z Jasła malarza **Ignacego Pinkasa** (1888-1935) oraz mieszkających również przez pewien czas w tym mieście braci **Franciszka i Józefa Gazdów**, fotografów i założycieli przedwojennej *Wytwórni Fotograficznych Kart Widokowych*. Spotkanie malarstwa Pinkasa i pocztówek nie jest nowym pomysłem, bowiem urokliwe miejskie pejzaże artysty były już wcześniej reprodukowane na pamiątkowych widokówkach, z których kilka znalazło się też na ekspozycji.

Brama Floriańska, Pinx I. Pinkas: Fot. F. Gazda

Wystawa zaprojektowana została w ujęciu tematycznym. W obrazach, szkicach i litografiach malarza oraz na pocztówkach braci Gazdów znajduje się wiele widoków Krakowa i Warszawy. Często odnaleźć można tematy powtarzające się kilkakrotnie, choć wiele jest motywów charakterystycznych dla Pinkasa np. Kościół św. Marka, których brakuje na pocztówkach i odwrotnie. Wystawa koncentruje się na tematach wspólnych, które tworzą linię przewodnią po ekspozycji. Są wśród nich najbardziej rozpoznawalne zabytki tych miast: Brama Floriańska w Krakowie, Barbakan, Sukiennice, czy Kolumna Zygmunta i Zamek Królewski w Warszawie.

Ignacy Pinkas

Urodził się 9 grudnia 1888 r. w Jaśle. Od najmłodszych lat wykazywał duże zdolności plastyczne, które nie znajdowały jednak uznania w oczach ojca. W wieku 18 lat usamodzielniał się

i opuścił dom rodzinny. Pracował jako aktor w wędrownym teatrze i w biurze budowy dworca w Tarnowie. Jako wolny słuchacz studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Był uczniem Stanisława Dębickiego i Jacka Malczewskiego. W 1914 r. wstąpił do Legionów. Jako artylerzysta I Brygady przeszedł cały szlak bojowy. Był internowany w Witkowicach. Przez cały ten czas nie rozstawał się z paletą malując kolegów i sceny z życia legionowego.

Po wojnie I. Pinkas zamieszkał w Krakowie. W tym okresie koncentrował się głównie na architekturze i malarstwie portretowym. Malował Kraków oraz, podróżując, inne miasta: Gdańsk, Pragę, Wilno, Kowno, Lwów. Pobyt w Warszawie zaowocował cyklem obrazów ukazujących architekturę stolicy. Przepadły one podczas wojny, a zachowały się jedynie prezentowane na wystawie szkice. Z nad Bałtyku przywoził nastrojowe nadmorskie pejzaże i portrety pracujących rybaków.

Pod koniec życia malarz podupadł na zdrowiu. Nie rezygnował jednak z działalności artystycznej. Z powodu gruźlicy za namową lekarzy zamienił farby olejne na pastele, tworzył też grafiki. Ostatnim dziełem artysty była teka autolitolografii *Kraków*.

Ignacy Pinkas zmarł w dniu 3 sierpnia 1935 r. Został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

F. Gazda: Warszawa, ul. Dunaj Szeroki

Atrakcyjny dla odbiorców wystawy wydaje się pomysł zestawienia w bezpośredniej konfrontacji przedstawienia malarskiego i fotograficznego każdego z tematów. Pozwala to na porównanie warsztatów i „spojrzenia” malarza i fotografa. Właśnie te „dwa spojrzenia” sprowokowały tytuł wystawy. Zarówno malarz, jak i fotograf spacerowali po tych samych ulicach Krakowa czy Warszawy, przyglądali się tym samym budynkom, zachwycali się tymi samymi zakątkami, których urodę i atmosferę miejsca starali się uchwycić i zachować.

I. Pinkas: Warszawa, Kościół Św. Anny

Najlepszym przykładem krzyżujących się ścieżek artystów stanowi plac przed kościołem św. Barbary w Krakowie, gdzie obaj autorzy przystanęli praktycznie w tym samym miejscu.

Franciszek Gazda

Urodził się 27 października 1893 we Wrocance. Od 1909 roku mieszkał w Jaśle. Uczęszczał do jasielskiego gimnazjum, a następnie pracował w przemyśle naftowym. Podczas I wojny światowej był aplikantem w sądzie polowym

w Przemyśle. Tam poznał swoją żonę Barbarę z Hammerów, pianistkę z Wiednia. W 1927 r. w Krakowie wraz z bratem Józefem zajął się fotografowaniem i wydawaniem widokówek z serii *"Polonia admirabilis"* z architekturą i widokami Krakowa. W 1937 Franciszek przeniósł się do Warszawy, gdzie od kilku lat mieszkał Józef. Bracia założyli rodzinną *Wytwórnę Fotograficznych Kart Widokowych* **Franciszek Gazda**, mieli sklep z pocztówkami. Franciszek i Józef byli fotografami, żona Józefa, Helena, zajmowała się laboratorium. W czasie okupacji pocztówki ukazywały się z opisem po niemiecku i po polsku. Franciszek Gazda zmarł 10 listopada 1942 w Warszawie. Wytwórnia prowadzona przez Józefa istniała do upadku powstania warszawskiego w 1944 r. Pocztówki firmy Franciszek Gazda cechuje wysoki i wyrównany poziom artystyczny, ciekawe uchwycenie detalu, trafne ujęcia znanych budowli, takich jak Kościół Mariacki, Wawel, Belweder, Zamek Królewski czy Plac Napoleona i Łazienki. Motywy z pocztówek wykorzystywane są w albumach poświęconych historii Warszawy i Krakowa, dając świadectwo architekturze tych miast sprzed zniszczeń spowodowanych II wojną światową.

Pocztówki prezentowane na wystawie pochodzą ze zbiorów p. Marzanny de Latour, córki Józefa Gazdy, dziennikarki, autorki książki *„Drugie życie starych widokówek”*.

Opr.: B. Czajka, M. Świątek